

על קפה הפוך

מי שחביבים עליו כל אותם עוקצים וזיקוקי-אש ותעלוליקונדסות ומרגליות-לשון נדירות שמשפיע „ג. בנימין“ על קוראי טורו הש-בועי ב„מעריב“, ודאי יטעם טעם-משנה בסוללה זו של כוסות קפה-הפוך; ולא עוד אלא אפילו אותם שנוקקים ל„מעריב“-של-שבת ואינם מן הנהנים מטורו של בנימין, אפשר מאד שעתה ישבעו נחת מהרבה מן הרשימות שנאספו כאן לאסופה-של-קיים.

אכן, הרבה והרבה מעלות טובות — מהן קטלניות ומהן היפות לאריכות-ימים — יכיר לים אנו למנות בו בב. גלאי, הרבה שכיות-חמדה הביא אל בתי-גנוזו, ומהם — אל רשות-הרבים. לשון-ערומים ולשון-חכמים, חכמה יוונית וחכמת ז"ל, בריאות-גוף ושמ-חתי-חיים, זריות-קולמוס וידעית-חשבון, אה-בת-מולדת ואהבת-ישראל, אש-קנאות וקר-ניגונה, חן-מקום ובינה-בעתים, כל אלה מצויים באסופת רשימותיו, בהרחבה ובמ-רופו.

אבל, רגע אחד, איך הוא מעיד שם על עצמו בהקדמה, ב„פתיחה במאורקה“?

בין כל אמיתותי לא תמצא שקר אחד, ואולם אחריות — איני נוטל עלי... אין כמותן לחליפות ותמורות...

(להוציא טעות מלב: ההדגשות, לא משל גלאי הן).

ובמקום אחר, איזה קול-גבורה הוא משמיע „באוני בייג“ (ע' 129):

בייג' לא יכפה עלינו את דעותיו, לא יעלה סומקת-בושה על לחיינו, לא יאמר לנו מה לכתוב ומה לא לכתוב! מעל לכל — לא יעצרנו מלאמר לו,

ביום-הולדתו זה, בלבבתמים ובי-כובד-ראש, כי תפארת הוא לאומה וכי עפר אנחנו תחת כפות רגליו!

(להוציא טעות מלב: ההדגשות — משל גלאי).

אמנם כן: גם בלבבתמים וגם בכובד-ראש.

כלום לא לראשו שלו צריך היה לקשור — ואם גם בהיפוך כוונות כלשהו — אותו כתר שהוא קושר, בדרך-אגב, לראשו של אל תרמן (ע' 408, תוך כדי מטח אש-וגפרית על „זקני בית-דבר“):

... חציו חשוטים, מרוטים, מושחזים יפה! אלא שבדומה לחיצי אותו סולטאן רחום, הם מצופים כולם זהב... פגעו בך — אתה מוציאם מכתפך, או מכבדך, ומוכרם לצור-פים ולכספים. בשכרם אתה נוטל סמי-מרפא, בשכרם אתה מעלה ארוכה לפצעך, בשכרם אתה חוזר לאיתנך!

ח. פ.

הרצל

היחס, האדיש דרך-כלל, שמגלים בני הארץ וגידוליה לפזורה היהודית מביא ממילא לידי חוסר-הבחנה בין הזרמים החברתיים והתר-בותיים שיעיזבו, או מוסיפים לעצב, את דמותה של זו. אחת התוצאות של גישה אדישה-הכללתית זו היא התעלמות מן החי-לוק שבין שכבת היהודים המתבוללים (הכ-וונה להתבוללות אורגאנית, היונקת מתרבות האומה הסובבת עד כדי הזדהות מוחלטת עמה ועד לשאיפה להיטמע בתוכה — לא להתבוללות חיצונית סתם, שכל סממניה שימוש בלשון הסביבה, ואילו מניעה, ברוב המקרים, תכליתיים בלבד) ובין היהדות ה„שרשית“ (כביטויים המסולף-מיסודו של מחייביה), יושבת גיטאותיה, מקיימת מצוות-דתה ודוברת ניביה.

תיאודור הרצל, סופרו הנריז, השגון ורבי-הכשרון של ה„נזייה פראייה פרסה“ הווינאי, היה נציג מובהק של אותה התבוללות אור-גאנית ומעמיקה, שצמחה על רקע הליברליזם האירופי בשלהי המאה הי"ט; כיון שראה

* בנימין גלאי: על קפה הפוך; רישומים: מרסל ינקו; הוצאת ירגוי, עין-הוד, תש"ך; 419 עמ'.

* נתן א. שוראקי: הרצל: חיים וחזון; הוצאת „עם הספר“, תל-אביב, 1960; 304 עמ'.